

IMAGINE PASAULI BEZ IESPĒJĀM PASLĒPT NAUDIŅU

DŽONA LENONA 1971. GADA dziesmā *Imagine* ir iekomponēta un iedzejota tā netveramā, skaistā sajūta par ideālo iedomu pasauli, kurā valda miers, prāta tīrība, mīlestība un visādas citas jaukas parādības. Laikam jau mans mīļākais dziesmas teksta fragments ir šis: «*You may say I'm a dreamer, But I'm not the only one*» (tu varbūt teiksi, ka es esmu sapņotājs, bet es neesmu tāds vienīgais). Tas, šķiet, iemieso dziesmas teksta naivumu un pārliecinātību par iespēju mainīt pasauli.

Šādus sapņotājus ik pa brīdim nākas sastapt arī dzīvē, piemēram, sēdošos/guļošos protestētājus Volstrī-tā, pret Putina režīmu manifestējošos Maskavā u. c. Lai cik man tas savādi šķistu, ir arī tādi nodokļu nastas caurspīdības un akla taisnuma sapņotāji, kuri tic, ka pasaules valstīm un finanšu institūcijām būtu jārada tāds globāls informācijas apmaiņas lauks un datu bāze, kur jebkurš ziņkārīgs pilsonis vai vismaz apzinīgs žurnālists (piemēram, Ilze Jaunalksne) varētu noskaidrot, cik kuram ir naudas pašmāju un ārvalstu kontos, visu uzņēmumu un nekustamo īpašumu beneficiārus utt. Turklāt tam ir jābūt pieejamam viegli, par velti un jebkurā laikā.

Lai cik arī amizanti tas šķistu, bet pagājušā gada oktobrī Berlīnē 51 valsts, tai skaitā Latvija, visnotaļ draudzīgi parakstīja dokumentu, kas pasaulistumj tādā izsapņotā informācijas apmaiņas virzienā, – Deklarāciju par apņemšanos ievērot Daudzpusējā kompetento iestāžu līguma par automātisko informācijas apmaiņu par finanšu kontiem noteikumus (angliskais saīsinājums CAA). Diez vai ikdienas

lietotājs būtu pārsteigts, ieraugot šādā sarakstā tādas ES valstis kā Vāciju vai Franciju, bet, ieraugot tur arī Bermudas, Kaimanu salas vai Britu Virdžīnu salas, kļūst skaidrs, ka faktiski ir sperts nopietns solis, lai informācija par dau-

arī Latvijas godprātīgajiem nodokļu maksātājiem.

Pirmkārt, tīri tehniski *automātiskas* kājas aug no 1988. gada Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (angliskais saīsinājums *OECD*) Konvencijas par savstarpējo administratīvo palīdzību nodokļu jomā (Konvencija). Šis dokuments Latvijā ir spēkā no 2014. gada maija un virspusējā līmenī šķiet nekaitīgs. Tā, piemēram, Konvencijas 6. pants ar biedējošo nosaukumu *Automātiskā informācijas apmaiņa* un panta saturs par divpusēju vienošanos Konvencijā tik tiešām eksistē, bet jāsecina, ka Latvijas iestādes visnotaļ pasīvi raugās (vai vismaz raudzījās) uz tā ieviešanu. Konvencijas pieņem-

NE VISI, KAM IR KONTI ĀRVALSTĪS, NEMAKSĀ NODOKĻUS. GANA DAUDZ CILVĒKU VIENKĀRŠI NEVĒLAS, LAI KĀDS ZINA, CIK VIŅIEM IR NAUDAS BANKAS KONTĀ.

dzu jo daudzu personu privātajiem naudas līdzekļiem sāktu cirkulēt neatkarīgi no tā, vai tas kādam patīk vai nepatīk. Vēlreiz pievēršam uzmanību dokumenta nosaukumam – *automātiskā informācijas apmaiņa*. Būtiskākais ir vārds *automātiskā*, proti, tāda, kas neprasa atsevišķu pieprasījumu. Tas nozīmē pats par sevi. Kā teiktu nodokļu nastas taisnīguma sapņotāji: par darbiniekiem taču informācija tiek nosūtīta automātiski, tad kāpēc lai tas pats nenotiktu ar ievērojamu aktīvu īpašniekiem? Tad nu paraudzīsimies (pasprouksimies caur lērumu noteikumu ērkšķiem), ko mainīgā pasaule, kas neprasa mums atļauju, varētu atnest

šanas anotācijā teikts, ka Latvija atsevišķas vienošanās neslēgs un iekšējie tiesību akti jau tik un tā paredz informācijas apmaiņu. Pēdējais apgalvojums ir pareizs, jo Latvijā tik tiešām ir ieviests relatīvi nepamanāms regulējums, kurš nosaka, ka Latvija labprāt nosūtīs informāciju uz ārvalstīm, ja tāds pieprasījums tiks saņemts, un arī automātiskā informācija apmaiņa par deklarētajiem nerezidentu ienākumiem cirkulē ārvalstu virzienā.

Bet vai likteņa dzirnakmeņos rūdītie Latvijas nodokļu maksātāji un nerezidenti – Latvijas finanšu nozares klienti – par to satraucas? Diez vai, jo kurš sevi cenošs uzņēmējs tad

nepatur daļu naudas līdzekļu dažādos gaišākos vai tumšākos uzņēmumos un nesteidzas naudiņu iemaksāt privātā kontā? Neesam taču naīvie vācieši, kas ik pa brīdim steidz uz savu nodokļu inspekciju, lai pieteiktu un atzītu Šveices bankās privātos kontos esošos naudas līdzekļus.

Tomēr viss nav tik vienkārši, jo *G20* valstis un *OECD* kūda un dzen pasauli tālāk. Jau minētais *CAA* un Globālais standarts par automātisko informācijas apmaiņu par finanšu kontiem (angliskais saīsinājums *CRS*) Konvencijas 6. panta atturīgo lakonismu paceļ citā līmenī. Pagaidām gan teorētiski, bet sen jau bija laiks paņemt kabatas lukturīti (labāk jau prožektoru) un paspīdināt šo briksņu virzienā. Ja nu nejauši izlec lauva...

CAA ir īss dokuments, kas nosaka dažus principus par Konvencijas tālāko nākotnes virzību un nozīmi, ieskicē norādi, ka dalībvalstis ieviesīs izmaiņas nacionālajos tiesību aktos, un nosaka pamata definīcijas un noteikumus. Būtiski, ka *CAA* ievads turpina mierināt ar atsauci uz Konvenciju un to, ka valstis slēgs divpusējus līgumus par informācijas apmaiņu. Tomēr šajā tekstā galvenais, manuprāt, ir atsaucē uz *CRS* jeb ziņojumu standartu, kas tad nu ar steigu jāatver.

Tā atvēršana neiepriecina, jo kopā ar *OECD* komentāriem tas atgādina dažu simtu lappušu garus svētos rakstus. Ar bijību izlasot šos tekstus, var izsecināt dažas principiālas lietas. Visnotaļ ātri kļūst skaidrs, ka *CRS* paredz – bankas pūzdamas elsdamas vāks informāciju par ārvalstu klientiem un tad, ja būs noslēgts informācijas apmaiņas līgums ar konkrēto valsti un klients būs tās valsts rezidents, visdrīzāk, automātiski to nodos savām

kompetentajām iestādēm, kuras to pārsūtīs citu valstu iestādēm. Tātad ārzemēs būs grūti vai pat neiespējami finansāli paslēpties. Ejam tālāk!

Ziņošana skars **ne tikai** fiziskas, bet arī juridiskas personas. Vienkāršots juridisko personu ziņošanas princips būs šāds. Ja uzņēmums ir noteiktā jurisdikciju (līgumslēdzēju valstu) nodokļu rezidentu sarakstā, par to ziņo. Ja tas tā nav, tad tiek analizēts uzņēmuma darbības raksturs. Ja tas kvalificējas kā aktīvs biznesa uzņēmums (*active NFE*), piemēram, patiesi tirdzniecības, t. sk. e-komercijas uzņēmums, par to ziņas netiek sniegtas. Ja tas tā nav, tad (ārzonu īpašnieki, saturieties!) banka lūkosies, kas ir uzņēmuma beneficiārs. Ja beneficiārs ir no *saraksta* valstīm, par jums tiks nosūtīts ziņojums. Ziņojums ietvers pietiekami daudz informācijas, lai saņēmējvalsts zinātu vairāk, nekā jums to gribētos: pilnu personīgo informāciju, konta numuru un konta stāvokli. Saskaņā ar Konvencijas plānu *ātrāis* ziņošanas vilciens aties jau 2017. gada septembrī. Latvija ir apņēmusies iekāpt šajā *ātrajā* vilcienā, kas acīmredzot nozīmē arī pamatīgu darbu likumdevējam 2015./2016. gada sezonā.

Kāda šim stāstam ir morāle? Dažāda. Sāksim jau ar to, ka laiks rādīs, kādas būs reālās sekas iecerētajam pasākumam. Diez vai Latvijas iestāžu koridoros pašlaik ir vairāk par vienu diviem (esmu optimists) ierēdņiem, kas pārzina Globālā standarta detaļas. Turklāt šķiet, ka *CRS* sekas būs izteikti atkarīgas no pašu valstu aktivitātes un vēlmes mainīties ar informāciju. Tomēr norādes nepārprotami liecina, ka pasaule mainās un informācijai par mūsu eksistences izpaušmēm papildus e-pastu uzkrāšanai,

telefona sarunu ierakstiem, GPS fiksētai kustībai, videokamerām pilsētas ielās utt. nāk klāt arī mūsu labklājības līmeņa izsekošanas instrumenti. Kāds teiks, ka tas ir labi, kāds – ka slikti. Tomēr ne visi, kam ir konti ārvalstīs, nemaksā nodokļus. Ir gana daudz cilvēku, kuri vienkārši nevēlas, lai kāds viņu mājās zina, cik viņiem ir naudas bankas kontā.

Jebkurā gadījumā *CRS* var atrast (vismaz pagaidām) gana daudz robu, kas, visticamāk, arī pēc 2017. gada ļaus tiesiski retušēt informāciju par personīgo labklājību. Pirmkārt, ļoti ticams, ka valstis būs izvēlīgas attiecībā uz tām valstīm, ar kurām apmainīties ar informāciju. Līdz ar to būs iespējams kombinēt jurisdikcijas, kur turēt savus aktīvus. Otrkārt, vēl populārāka kļūs vēlme mainīt vai pat pirkst savu nodokļu rezidenci citās valstīs, prezentēt to bankā un izvairīties no ziņošanas savā šķietami patiesajā mītnes zemē. Treškārt, uzņēmumu reģistri lielākajā daļā pasaules visnotaļ vāji kontrolē patiesā labuma guvējus, un šāda neskaidrība tiks izmantota vēl vairāk, turot naudu uzņēmumu kontos. Ceturtkārt, virknei uzņēmumu, kas parasti darbojas kā personālsabiedrības, nodokļu rezidence tiks noteikta, pamatojoties uz vadības atrašanās vietu, kas ļaus to arī turpmāk izmantot diskreiti. Visbeidzot, korporatīvās struktūras vienkārši kļūs rafinētākas un izmantos beznodokļu naudas plūsmu sniegtās iespējas *onšorā*. Bet noteikti būs arī personas, kas nospļausies un repatriēs naudu uz mājām. Kā ironizēja viens bijušais lielas bankas darbinieks, tagad jau baltieši visu naudu turēs savās mītnes zemes bankās, jo par to nebūs nevienam automātiski jāziņo. **F**